

נקמה נטולת תכלית: על הריסת בתי פלסטינים למטרות ענישה

ג'ף הלפר*

הריסת שלושה מבני מגורים פלסטיניים בחברון בשעות הבוקר המוקדמות של ה-18 באוגוסט 2014 ייצגה אלימות חסרת טעם, נקמה צרופה ובהחלט מזיקה, אפילו לפי אמות המידה של מדינת ישראל עצמה. ואולם, את המדיניות והנוהג של הריסת בתים למטרות ענישה (הנוהג והמדיניות אינם הינו הך, שכן הנוהג סותר את המדיניות) יש לראות בהקשר הריסות הבתים שישראל מבצעת באופן כללי.¹

מאז 1967, ממשלות ישראל הרסו למעלה מ-45,000 בתי פלסטינים. כמחציתם נהרסו כ"נוק משני" במהלך פלישות צבאיות או בחישובים אשר נערכו משיקולי ביטחון, שלא בגלל עברות ביטחוניות כלשהן שהתושבים עצמם ביצעו. במסגרת זו, למעלה מ-4,000 בתים נהרסו בשנות הכיבוש המוקדמות, כ-4,700 במהלך האינתיפאדה השנייה, סביב 4,000 בתים במהלך מבצע "עופרת מצוקה", וכ-18,000 נוספים במהלך מבצע "צוק איתן".²

החצי השני של הריסות הבתים התבצעו על רקע מדיניות ישראלית כללית של סירוב להנפיק אישורי בנייה לפלסטינים בשטחים הכבושים. מדיניות זו מאלצת משפחות לבנות או לאכלס "מבנים בלתי-חוקיים" ולעמוד בפני צווי הריסה. חיוני להדגיש

* פרופ' ג'ף הלפר הוא ראש הוועד הישראלי נגד הריסת בתים. אפשר ליצור עמו קשר בכתובת jeff@icahd.org. הטקסט נכתב באנגלית ותורגם על ידי עפר ניימן.

¹ לא ניתן לדעת כמה יחידות דיור בדיוק נהרסו. הרשויות הישראליות מתייחסות רק ל"מבנים" שנהרסו, שעשויים להיות גדרות או מבני מחיה שונים ולא דווקא בתים. מצד שני, הריסה אחת עשויה למחות בניין דירות בן שבע קומות שחיות בו 21-28 משפחות. כמו כן, הריסות אינן מדווחות באופן שוטף או יזום על ידי השלטונות.

² ראו נספח 1 להארת פסיקה זו ICAHD, STATISTICS ON HOUSE DEMOLITIONS IN THE OCCUPIED TERRITORIES (1967-2014) (2014).

שכמעט בכל המקרים של הריסת בתים מנהלית או שיפוטית, "שיקולי ביטחון" לא היו סיבת ההריסה, כפי שמעידה העובדה שכמעט כל בעלי הבתים לא נעצרו.

קטגוריה שלישית של הריסת בתים היא – ועודנה – הריסה למטרות "ענישה". בין השנים 2001–2005, לפי נתוני ארגון בצלם,³ נהרסו 664 בתי פלסטינים בשטחים הכבושים כאמצעי ענישה. 4,182 בני אדם חפים מפשע נעקרו מביתם. רבים מהם היו שכנים של משפחות החשודים, ולעתים תכופות ההריסות הללו בוצעו על יסוד חשד בלבד.⁴

הרעיון ביסוד הריסת בתים למטרת ענישה הוא שהפלסטינים מקדשים את בתיהם, ומכיוון שהם חיים במשפחות מורחבות, אבדן הבית מהדהד הרחק מעבר למשפחה הגרעינית של החשוד בטרור. וכך, אם טרוריסט יודע שביתו או בית משפחתו ייהרסו אם היא או הוא יבצעו פיגוע, האיום ייצור אמצעי הרתעה אפקטיבי. למרבה האירוניה, מדיניות הריסת הבתים למטרות ענישה צמחה מתקנות שעת החירום של תקופת המנדט הבריטי, 1945, שאליהן התייחס לא אחר ממנחם בגין כתקנות "נאציות" שמתאימות למשטרים טוטליטריים, כאשר ניסה להביא לביטולן במהלך שנותיו בכנסת. כאשר משה שרת השיב ש"כל חוק הוא חוק", הגיב בגין ואמר:

"לא נכון! ישנם חוקים רודניים, ישנם חוקים בלתי-מוסריים, ישנם חוקים נאציים (קריאה מספסלי מפא"י: אתה קובע זאת?) אני קובע שהיועץ המשפטי שלך אמר בפני בית-דין בריטי כי חוקי החירום שבהם השתמשת לא נחקקו כמותם אפילו בגרמניה הנאצית. אל תשאל אותי מי קובע איזה חוק הוא נאצי ואיזה חוק הוא בלתי-מוסרי, החוק

³ "הריסת בתים כענישה: נתונים על הריסת בתים כאמצעי ענישה" בצלם 1.11.2011
www.btselem.org/hebrew/punitive_demolitions/statistics

⁴ זאת על פי נתוני "בצלם", שם.

נקמה נטולת תכלית: על הריסת בתי פלסטינים למטרות ענישה

שהשתמשת בו הוא נאצי, הוא רודני, הוא בלתי-מוסרי; וחוק בלתי-מוסרי הוא גם בלתי-חוקי".⁵

אף על פי כן, התקנות נכללו בחוק הישראלי, ומעניין הוא שבתי המשפט בישראל עודם מתייחסים אליהן, כמו במקרה הנבחן כאן, כ"תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945". למרות החלטת המליאה להביא לביטול התקנות, תוך דרישה מוועדת חוקה, חוק ומשפט לנסח הצעת חוק לביטולן, שימושיותן הן לממשל הצבאי שהוקם כדי לשלוט במגזר הערבי בישראל בין השנים 1948-1966 והן לממשל הצבאי שהוקם בשטחים הכבושים בשנת 1967, מנעו את הביטול.⁶ כפי שמציין ארגון בצלם, התקנות היו מקור סמכות שאפשר לישראל להרוס ולאטום מאות בתים, לגרש תושבים, לכלוא אלפי בני אדם במעצר מנהלי, ולהטיל סגרים ועוצרים על ערים וכפרים.⁷ ואכן, מאות בתים נהרסו במסגרת מדיניות זו בשטחים הכבושים, רבים מהם במהלך כהונתו של מנחם בגין עצמו כראש ממשלת ישראל.

בית המשפט העליון, בשבתו כבג"ץ, דן בשני מקרים הנוגעים להריסת בתים למטרות ענישה. ראשית, עתירתן של שלוש משפחות החשודים בחטיפת שלושת הנערים המתנחלים נגד הריסת בתיהם, נדונה בפני השופטים יורם דנציגר, יצחק עמית ונעם סולברג.⁸ למרות העובדה שרק חשוד אחד נעצר עד כה ואף לא אחד הועמד לדין או הורשע, המפקד הצבאי בגדה המערבית הורה על הריסת בנייני דירות שלמים שבהם מתגוררות משפחות אל-קואסמה ואבו-עאישה, ועל אטימת ביתו של מרוואן אל-קואסמה, חשוד שלישי, באמצעות מיליון בבטון. עם ביצוע ההריסות, לאחר שבית המשפט העליון דחה את העתירה, שמונה משפחות, קרוביהם של שניים מהחשודים, וכן

⁵ פרוטוקול ישיבה מס' 254 של הכנסת ה-1 (21.5.1951). זמין באתר מורשת בגין [/db.begincenter.org.il/he-il](http://db.begincenter.org.il/he-il).

⁶ "תקנות ההגנה (שעת חירום)" בצלם www.btselem.org/hebrew/security_regulations.

⁷ שם.

⁸ בג"ץ 5290/14 קואסמה ואח' נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית (פורסם בנבו, 11.8.2014).

משפחות אחרות, הפכו חסרות בית: 39 נפשות, ובכללם 22 ילדים. לא יותר להם לבנות מחדש את הבתים.

המקרה השני נוגע לעתירה נגד הריסת בתי החשודים בהריגת אזרחי ישראל. לעתירה זו חברו המוקד להגנת הפרט, רופאים לזכויות אדם והוועד הישראלי נגד הריסת בתים. העתירה נדונה בפני השופטים מרים נאור, יורם דנציגר ואורי שהם.⁹

הטיעונים וההתנגדויות שהוצגו במקרים אלה הועלו במקרים דומים רבים במרוצת השנים, על ידי ארגוני זכויות אדם בישראל ומחוצה לה, שרואים בהריסת בתים למטרת ענישה מעשה בלתי-חוקי בעליל. עמדתם זו מוצדקת לטעמי, מחמישה טעמים שיובאו להלן:

ראשית, ההריסות מפרות את העיקרון הבסיסי של הליך משפטי תקין, מפני שהבתים שייכים למי שמוחזקים בחזקת חשודים בלבד, וצה"ל מבקש להטיל עונש אף לפני שהחשודים נעצרים, מואשמים, נשפטים ומורשעים.

שנית, ענישה מכוונת של בני משפחותיהם החפים מכל פשע של חשודים היא בבירור ענישה קולקטיבית. ענישה קולקטיבית עומדת בניגוד למשפט הבין-לאומי ומפרה את סעיף 33 לאמנת ז'נבה בנוגע להגנת אזרחים בימי מלחמה (אמנת ז'נבה הרביעית),¹⁰ שחלה על השטחים הכבושים, לפי פסיקתו של בית הדין הבין-לאומי לצדק משנת 2004.¹¹ לפי לשון הסעיף "No persons may be punished for an offense he or she has not personally committed".

⁹ בג"ץ 4597/14 עואודה נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית (פורסם בנבו, 1.7.2014).

¹⁰ Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, (Fourth Geneva Convention) art. 33, Aug. 12, 1949 12 August 1949, 75 UNTS 287.

¹¹ *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, Advisory Opinion, [2004] I.C.J. 136.

נקמה נטולת תכלית: על הריסת בתי פלסטינים למטרות ענישה

שלישית, הריסת בית למטרות ענישה, ובפרט כאשר משפחות מורחבות ושכנים מעורבים, היא תגובה בלתי-מידתית, שאף היא אינה חוקית לפי הדין הבין-לאומי: היא אינה קשורה ל"צורך צבאי מידתי", אמת המידה שלפיה הדין הבין-לאומי מתיר לכוח הכובש לשנות את הסטטוס קוו בשטח כבוש או לנקוט פעולה צבאית נגד האזרחים המוגנים בו (במקרה דנן, הריסת בתי משפחות החשודים בעברות ביטחון על ידי צה"ל). סעיף 51(5)(ב) לפרוטוקול הראשון לאמנות ז'נבה מגדיר חוסר מידתיות כ:

"an attack which may be expected to cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, damage to civilian objects, or a combination thereof, which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated".¹²

יתירה מכך, סעיף 8(2)(ב)(4) לאמנת רומא מגדיר כפלילית:

"intentional launching of attacks in the knowledge that they will cause incidental loss of life or injury to civilians or damage to civilian objects or widespread, long-term and severe damage to the natural environment which would be

¹² Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts, June 8, 1977, 1125 U.N.T.S 3

clearly excessive in relation to the concrete and direct overall military advantage anticipated".¹³

בעתירתן של המשפחות מחברון נטען גם שהריסת בתיהן למטרת ענישה אינה עומדת אף במבחן המידתיות של תקנה 119 הדרקונית לשעת חירום משנת 1945.¹⁴

רביעית, הריסת בתים למטרות ענישה היא עונש שרירותי שאף אינו יוצר הרתעה אפקטיבית, תכליתה העיקרית של הריסה לפי צה"ל עצמו. בפברואר 2005, ועדה צבאית שהורכבה על ידי הרמטכ"ל דאז משה יעלון, ובראשה עמד אלוף אודי שני, הסיקה לא רק שמדיניות הריסת הבתים למטרות ענישה אינה יעילה במניעת טרור, אלא אף שהמדיניות הסיתה לביצוע התקפות נוספות והלהיטה עוד יותר סביבה שכבר בערה קודם לכן. הפרקליט הצבאי הראשי, תת אלוף אביחי מנדלבליט, הצהיר רשמית שהמדיניות תופסק – אף שייתכן כי תבוצע במקרים חריגים.¹⁵ לשיטתי, הדבר הוא לא פחות מנקמה צרופה, וודאי שאין מדובר כאן במניע שנתמך על ידי החוק.¹⁶

חמישית, אחת העתירות הוסיפה את ההתנגדות שצה"ל משתמש בתקנה רק כאשר התוקף הוא פלסטיני והקרוב יהודי, ובכך מפגין הפליה קיצונית.¹⁷

¹³ Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998, U.N. Doc. A/CONF.183/9 (1998)

¹⁴ ראו פרשת עואודה, לעיל ה"ש 10.

¹⁵ עמוס הראל "ועדה שמינה הרמטכ"ל: להפסיק הריסת בתי מחבלים – גורמת יותר נזק מתועלת" הארץ 17.2.2005 www.haaretz.co.il/misc/1.1502799

¹⁶ מן הראוי לציין שהדמויות המוזכרות מילאו תפקיד ראשי בהריסת הבתים למטרת ענישה בחברון, וזאת אף ששום מידע חדש לא התפרסם לטובת האפקטיביות של הריסת בתים שכזו, ואף צידוק חדש לא ניתן. מנדלבליט מכהן כעת כמזכיר ממשלת נתניהו ויעלון הוא שר הביטחון; לביקורת על הטיעון התועלתני ראו עמיחי כהן וטל מימרן "מדיניות הריסת הבתים – עלות ללא תועלת במדיניות הריסת בתים" "המשפט" ברשת: זכויות אדם – מבוקי הארות פסיקה 31, 5 (2014).

¹⁷ פרשת קואסמה, לעיל ה"ש 10.

נקמה נטולת תכלית: על הריסת בתי פלסטינים למטרות ענישה

בג"ץ דחה את העתירות על יסוד נימוק שאין לנו אלא לראותו כעמום ובלתי-משקף ביחס לדין הבין-לאומי שחל על השטחים הכבושים – ואף עלינו לראותו כנימוק ששולל את תחולתו של הדין הבין-לאומי בשטח הכבוש בידי ישראל, על כל המשתמע מכך.

בית המשפט פותח את פסיקתו בעתירה בעניין קואסמה¹⁸ בקביעה שתקנות ההגנה (שעת-חירום) 1945 אכן מקנות למפקד הצבאי בגדה המערבית "שיקול דעת רחב ביותר" להרוס בתים. הוא מבסס את פסיקתו בפרט על סעיף 119 לתקנות, שלשונו:

"מפקד צבאי רשאי להורות בצו שיוחרמו לזכות ממשלת ישראל כל בית, מבנה או קרקע, שיש לו טעם לחשוד בהם שמהם נורה כל כלי ירייה שלא כחוק, או שמהם נזרקו, פוצצו, התפוצצו או נורו באופן אחר פצצה, רימון-יד או כל חפץ נפיץ או מבעיר שלא כחוק, או כל בית, מבנה או קרקע השכונים בכל שטח, עיר, כפר, שכונה או רחוב, שבהם נוכח לדעת כי תושביהם, או מקצת מתושביהם, עברו, או ניסו לעבור, או חיזקו את ידי העוברים, או היו שותפים שלאחר מעשה לעוברים עבירה על התקנות האלה, עבירה שבה כרוכות אלימות או הטלת אימה או עבירה שעליה נדונים בבית-משפט צבאי; ומשהוחרמו כל בית או מבנה או קרקע כנ"ל, רשאי המפקד הצבאי להחריב את הבית או את המבנה או כל דבר הנמצא בבית, במבנה, בקרקע או עליהם".

בהמשך הדברים, בית המשפט מבסס את חוקיותה של ההריסה ואת חיוניותה על "שיקולים ענייניים" של המפקד הצבאי, שחייב לעגן את החלטתו בהשפעת ההריסה על מצב הביטחון, ובפרט בפוטנציאל ההרתעה של המעשה, וזאת היות שלדברי בית המשפט מטרת הריסת הבתים אינה להעניש כי אם להרתיע.

18 ש.ם.

דברים אלו עולה כי בית המשפט ביסס את החלטתו להתיר את ביצוע ההריסות על יסודות עמומים ביותר, והדבר מדגיש לקונה יסודית ביכולתה של מערכת המשפט הישראלית להתמודד עם עברות ביטחוניות באופן מקצועי, שלא לומר צודק. ואפרט, בית המשפט במוצא פיו ויתר בעצמו על סמכותו להחליט במקרים שנוגעים לביטחון ולצה"ל. בהתבסס על תקדים משנת 2002 במקרה אבו דהים,¹⁹ ציין בית המשפט בזו הלשון: "עמדתנו היא שאין מקום להתערב בשינוי המדיניות של המשיב [צה"ל]"²⁰ לאור השינוי בנסיבות מאז התקבלה ההחלטה בשנת 2009 אין מניעה לשנות את המדיניות שוב ולפיכך, בית המשפט מצהיר בפסיקתו כי: "די בכך כי לא ניתן לבטל את הדעה כי קיימת הרתעה מסוימת, כדי שלא תהיה התערבות בשיקול דעתו של המפקד הצבאי".²¹

לא רק שהוויתור על סמכותו השיפוטית של בית המשפט מציג באור שלילי את מערכת המשפט הישראלית, למעשה הוויתור מונע מהאוכלוסייה הפלסטינית, בני אדם המוגנים תחת אמנת ז'נבה הרביעית, כל הגנה אפקטיבית תחת מערכת המשפט הישראלית. העובדה שצה"ל לא הציג בפני בית המשפט כל ראיה לאשמה במקרים אלה, ואף לא התבקש לעשות כן, וכן ההנחה של בית המשפט שמלכתחילה הוא נטול כשירות או סמכות במקרים המדוברים, הביאו לתוצאה שאינה פחותה מהליכי Star Chambers – בתמיכתה ובביצועה של הערכאה השיפוטית הגבוהה במדינה. המפקד הצבאי גם לא הציג טיעון אפקטיבי בעד השבת מדיניות ההריסה למטרות ענישה על כנה, פרט לקביעה שחלה "הידרדרות ניכרת במצב הביטחון" מאז שנת 2009, אך מבלי להציג ראיה כלשהי לקביעה כי פעולת ההרס תביא לשיפור במצב הביטחון. באופן דומה, בית המשפט קיבל את טענת צה"ל כי הריסות כאלו ייצרו הרתעה, אף שלא הוצגה

¹⁹ בג"ץ 9353/08 אבו דהים נ' אלון פיקוד העורף (פורסם בנבו, 5.1.2009).

²⁰ שם, פס' 11 לפסק דינה של השופטת נאור.

²¹ שם, פס' 8 לפסק הדין.

נקמה נטולת תכלית: על הריסת בתי פלסטינים למטרות ענישה

כל ראייה התומכת בנקודה זו, ולמעשה, כאמור לעיל, אף בסתירה למסקנותיו של צה"ל עצמו. הטיעון שלפיו ועדת שני התירה הריסה למטרות ענישה במקרים "קיצוניים" מבצע רדוקציה של המדיניות למעשה גמול ותו לא.

הדבר נוגע, כמובן, בעניין יסודי נוסף שקשור לשלטון החוק בשטחים הכבושים: סירובה של ישראל ליישם דה-יורה את אמנת ז'נבה הרביעית, דבר המותר את "שיקול הדעת" בידי המפקד הצבאי בגדה המערבית כסמכות הבכירה, שגוברת (למעשה) על כל הרשויות המשפטיות האחרות. בשנת 1967, הפרקליט הצבאי הראשי דאז, מאיר שמגר, הצהיר שאמנות ז'נבה אינן חלות בשטח, מפני שמעולם לא היה שלטון ריבוני בשטח קודם לכן - דוקטרינת "Missing Reversioner", דוקטרינה שזכתה לדחייה אוניברסאלית. בכך ייחס שמגר לשטחים הכבושים את הסטטוס של טריטוריה "מנוהלת", שבה יש למפקד הצבאי את הכוח לשנות, לבטל או לגבור על כל חוק מקומי. בכל זאת, היות שכוח כובש מנוע, מכוח הדין הבין-לאומי, מלהחליף את החוקים המקומיים בחוקיו שלו, והיות שישראל רצתה לעורר התנגדות מועטה ככל האפשר לכיבוש שלה, היא הטילה, בנוסף לתקנות שעת החירום הבריטיות, רובד חדש לגמרי של חוקים למעשה, בדמות כ-2,500 צווים צבאיים. בהתווספות מדיניותו של המנהל האזרחי, הצווים הצבאיים הללו כוננו למעשה קורפוס חוקים שתוכנן להותיר את האוכלוסייה הפלסטינית תחת שליטה הדוקה, ובכך ביטלו את הצורך להשתמש בצבא על בסיס יומיומי כדי לאכוף את הסדר. היות שבג"ץ ויתר למעשה על סמכותו בהחלטות "ביטחוניות", החלטותיו של שמגר, שהתקבלו על דעת בג"ץ במשך השנים, שללו מהתושבים המוגנים בשטחים הפלסטיניים הכבושים את זכותם להליך הוגן ולהגנה משפטית.²²

²² ודוק, מדינת ישראל מיישמת דה פקטו את ההוראות ההומניטריות של אמנת ז'נבה הרביעית. את זאת ניתן לראות הן בגישת בג"ץ והן בתשובות המדינה לעתירות בפני בג"ץ. הגישה המוצגת לעיל היא גישה שמיוחסת למדינה בעשורים קודמים, שאת אותותיה ניתן היה לזהות שוב בדו"ח על מעמד הבנייה באזור יהודה ושומרון (2012) הידוע בשם דו"ח לוי. הדו"ח, שחובר על ידי ועדה בראשותו

אין צורך לומר שהחלטתו של בג"ץ לדחות את הטיעון שהריסה בלעדית של בתי פלסטינים ולא של ישראלים החשודים בעברות בטחון מייצגת מערכת משפטית כפולה, אחת לישראלים ואחרת לפלסטינים, סוגיה יסודית נוספת בתורת המשפט הישראלי.

הציניות מאחורי המניפולציה של החוק, הן על ידי הרשויות המשפטיות בישראל והן על ידי מומחי משפט בישראל, היא סוגיה שיש להתמודד עמה, ובפרט היות שחוק יכול להפוך על נקלה – **ואכן הפך בישראל** – מכשיר לדיכוי, אם הוא מנותק מן הצדק. מומחה ישראלי אחד במשפט בין-לאומי, שבחר להישאר בעילום שם, תיאר בכנות את המניפולציה הצינית הזו שמבוצעת בדין באזורי מגזין Up Front של עיתון ג'רוזלם פוסט:

"International law is the language of the world and it's more or less the yardstick by which we measure ourselves today. It's the lingua franca of international organizations. So you have to play the game if you want to be a member of the world community. And the game works like this. As long as you claim you are working within international law and you come up with a reasonable argument as to why what you are doing is within the context of

של שופט בית המשפט העליון לשעבר אדמונד לוי, ביקש להכשיר, הלכה למעשה, את הבנייה היהודית בשטחים הכבושים. הדו"ח זכה לקיתונות של רותחין בגין הניתוח המשפטי שהתעלם בגישת המדינה בעשורים האחרונים. לקריאת ביקורת על הדו"ח, ראו יש דין **חסר תקדים – ניתוח משפטי של דו"ח הוועדה לבחינת מצב הבנייה ביהודה ושומרון ("וועדת לוי")** (2014) www.yesh-din.org/userfiles/file/Reports-Hebrew/Yesh%20Din%20-%20Chasar%20Takdim%20Hebrew%20-%20WEB-16_6.pdf.

נקמה נטולת תכלית: על הריסת בתי פלסטינים למטרות ענישה

international law, you're fine. That's how it goes. This is a very cynical view of how the world works. So, even if you're being inventive, or even if you're being a bit radical, as long as you can explain it in that context, most countries will not say you're a war criminal".²³

גישה זו לדין, שמשקפת בפסיקותיו של האחרונות של בג"ץ בעניין חידוש מדיניות הריסת בתים למטרות ענישה, מציבה את הדין הבין-לאומי ואת הפעילים למען זכויות אדם מול מערכת המשפט הישראלית. הדברים הללו צריכים להתפרסם, ובדחיפות. הריסות אדמיניסטרטיביות מסתמכות על מתווי תכנון ובנייה בריטיים מנדטוריים שנקבעו בשנת 1942 בנוגע לירושלים (מתווה 5RJ) ובשנת 1945 בנוגע לאזור השומרון (מתווה 15RS) – מתווים שמשמשים למעשה להקפאת פיתוח פלסטיני בירושלים ובגדה המערבית במצבם בשנות הארבעים, ללא התאמה לתנאים החדשים 70 שנה מאוחר יותר, התאמה שאינה מותרת לפי החוק הישראלי עצמו. הדבר מעיד על המידה שבה מערכת המשפט הישראלית ביצעה "מיקור חוץ" של המשפט שלה למעצמה לשעבר, שנגדה נלחמה מלחמה חסרת פשרות. כפי שבגין ידע היטב, החוק נותק מהצדק בנוגע לפלסטינים. בגין גם ידע שכלל שנוח שיש במצאי קורפוס כזה של חוקים בלתי צודקים אך "חוקיים", אכיפתם, בסופו של דבר, רק מכתימה ושוללת את הלגיטימיות של המערכת ה"רשמית". ישראל איננה יכולה לטעון שהיא דמוקרטיה כל עוד היא מפעילה מערכת משפטית כפולה.

²³ Dan Izenberg, *What's a lawyer doing in a war zone?*, THE JERUSALEM POST – UP FRONT, Apr. 15, 2005, at 15.

STATISTICS ON HOUSE DEMOLITIONS IN THE OCCUPIED TERRITORIES (1967-2014)

ICAHD estimates that some 48,000 Palestinian homes have been demolished in the Occupied Territory since 1967, based on information gleaned from the Israeli Ministry of Interior, the Jerusalem Municipality, the Civil Administration, OCHA and other UN sources, Palestinian and Israeli human rights organizations, Amnesty International, Human Rights Watch, ICAHD's own field work and other sources (updated as of September 1, 2014.)

Types of demolitions

- 1. Punitive demolitions:** Houses demolished as punishment for the actions of people associated with the houses. This policy was suspended by the Israeli army in February, 2005 after it reached the conclusion that rather than deterring attacks, punitive demolitions only enflame the people and lead to more attacks. The practice was resumed on 19 January 2009. Although this is thought of by most people as the main reason why houses are demolished, in fact punitive demolitions account for only 4% of all defined demolitions.
- 2. Administrative demolitions:** Houses demolished for lack of a building permit. This happens in Area C and in East Jerusalem, under exclusive Israeli authority, though prior to the existence of Areas A, B & C it occurred in other areas as well. It is important to point out that in almost all cases, Palestinians have no choice but to build "illegally" as permits will not be granted. It is also the case that in Area B, if a house is in close proximity to a military base or a road used by the military or settlers, it may also face administrative demolition. This type of demolition accounts for approximately 20% of defined demolitions.
- 3. Land-clearing operations/Military demolitions:** Houses demolished by the IDF in the course of military operations for the purposes of clearing off a piece of land (for whatever reason), achieve a military goal or to kill wanted persons as part of Israel's policy of extrajudicial executions. Military demolition account for about 61% of defined demolitions.
- 4. Undefined demolitions:** ICAHD is collecting information and investigating the status of many demolitions carried out between 1967-1982. Preliminary results indicate these will include demolitions from all categories but with the majority being land-clearing operations/military and punitive.

NUMBERS OF DEMOLITIONS

Year	Punitive	Administrative	Military	Undefined	Total
1967	-	-	2,187 ⁱ	5,367	7,554
1968	-	-	-		
1969	-	-	-		
1970	-	-	-	191 ⁱⁱ	191
1971	-	-	2000 ⁱⁱⁱ	231	2,231
1972	-	-	-	35	35
1973	-	-	100 ^{iv}	34	134
1974	-	-	-	61	61
1975	-	-	-	77	77
1976	-	-	-	24	24
1977	-	-	-	1	1
1978	-	-	-	2	2
1979	-	-	-	18	18
1980	-	-	-	30	30
1981	-	-	-	24	24
1982	-	-	-	35	35
1983	12 ^v	-	-	-	12
1984	2	-	-	-	2
1985	44	-	-	-	44
1986	49	-	-	-	49
1987	1 ^{vi}	103 ^{vii}	-	-	104
1988	164	423	-	-	587
1989	220	347	-	-	567
1990	204	102	-	-	306
1991	80	227	-	-	307
1992	33	160	-	-	193
1993	19	111	-	-	130
1994	4	149 ^{viii}	-	-	153
1995	1	68	-	-	69
1996	11	157	-	-	168
1997	8	249	-	-	257
1998	-	180	-	-	180
1999	-	142	-	-	142
2000	-	59	3,540 ^{ix}	-	4,747
2001	10	227		-	
2002	251	319		-	
2003	227	405		-	
2004	177	291		-	
2005	4	211	75	-	290
2006	-	146	256	-	402
2007	-	286	73	-	359
2008	-	291	79	-	377
2009	1 ^x	275 ^{xi}	4,247 ^{xii}	-	4,523
2010		439			439
2011		622			622
2012		604	2174		604
2013		663			663
2014	3	399	18,000 ^{xiii}		18,402
Total	1,522	7,655	32,733	6,130	48,038

ⁱ The Israel League for Human and Civil Rights (1970), "The United Nations Commission on the Israeli practices in the occupied territories." Accessed 22 December 2008 via <http://domino.un.org/>. United Nations General Assembly (1967) "Report of the Secretary-General under General Assembly resolution 2252 (ES-V) and Security Council resolution 237 (1967)." Retrieved 25 September 2006 from <http://www.domino.un.org>. Abowd, Thomas Philip (2000) "The Moroccan Quarter: A History of the Present." Jerusalem: *Jerusalem Quarterly*. Retrieved 25 September 2006 from <http://www.jerusalemquarterly.org>. Palestine Remembered (n. d.) "Imwas", "Bayt Nuba", "Yalu". Retrieved 25 September 2006 from <http://www.palestineremembered.com>. The UN Report refers to 850 houses demolished in Qalqilya and 360 in Beit Awa. It also states that the Beit Mersim (Beit Marsam) was entirely demolished and had an original population of approximately 500. We averaged just over 8 people per house to arrive at the figure of 60 houses for this village. Also quoted in the report is the demolition of 18 houses in Surif. Abowd's articles states that 135 houses were demolished in the Moroccan Quarter of Jerusalem's Old City but a UN Report from 1980 raises that number to 160. We have used the lower number. The villages of Imwas, Yalu and Beit Nuba were entirely demolished in 1967. The website Palestine Remembered cites the 1931 British census listing 224 houses in Imwas, 245 in Yalu and 226 in Beit Nuba. According to the 1961 Jordanian census, the populations of the towns increased by 91, 70 and 43%. An extremely conservative estimate would be a 10% increase in the amount of housing by the 1961 census, adding a total of 69 more houses for a three-village-total of 764. This total does not include the numbers from the Jordan Valley villages of Nuseirat, Jiftlik, and Arajish, all of which were leveled, as those numbers are currently unavailable.

ⁱⁱ United Nations General Assembly (1984) "Report of the Secretary-General, Living Conditions of the Palestinian People in the Occupied Palestinian Territories." Retrieved 25 September 2006 from <http://www.domino.un.org>. This is the source for all statistics on undefined demolitions between 1967 and 1982. In the actual report these are listed as punitive demolitions though a UN source states all demolitions were classified as "Collective Punishment."

ⁱⁱⁱ Human Rights Watch (2004) *Razing Rafah*. New York: Human Rights Watch. Halper, Jeff (2005). *Obstacles to Peace* (2005) Jerusalem: PalMap. This number is from a mass demolition that took place in the Gaza Strip in August. It happens that Ariel Sharon was the leader of that mission.

^{iv} UNISPAL (30 march 1979) Special Unit on Palestinian Rights bulletin no.3. Retrieved 9 November 2006 from <http://www.domino.un.org>. The 100 houses were from Beit Iksa, and were demolished for the Ramot settlement. The majority of the populace of Beit Iksa are refugees which helps to explain why there was a small distance between the village proper and the collection of houses now under Ramot. This is also mentioned in the 25 May 1984 document from the UN General Assembly, "Living conditions of the Palestinian people in the occupied Palestinian territories. Report of the Secretary-General."

^v Talmor, Ronny (1989) *Demolition and Sealing of Houses as a Punitive Measure in the West Bank and Gaza Strip During the Intifada*. Jerusalem: B'Tselem. This report is the source for the data on punitive demolitions from 1983-86.

^{vi} B'Tselem (2005) "Statistics on demolition of houses as punishment 1987-2005." Retrieved 25 September 2006 from <http://www.btselem.org>. All the statistics on punitive house demolitions from 1987-2005 come from this.

^{vii} B'Tselem (2006) "Statistics on demolition of houses built without permits." Retrieved 25 September 2006 from <http://www.btselem.org>. All the statistics on administrative demolitions between 1987-1993 come from this.

^{viii} Margalit, Meir (2006) *Discrimination in the Heart of the Holy City*. Jerusalem: IPCC. Margalit, Meir (2006). Personal communication with Dr. Margalit, field researcher for ICAHD. B'Tselem (2006) "Statistics on demolition of houses built without permits." Retrieved 25 September 2006 from <http://www.btselem.org>. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2005-2008). Weekly Humanitarian Briefings #s 86-240. All statistics about administrative house demolitions between 1994-2008 come from these sources.

^{ix} B'Tselem (2006) "Statistics on houses demolished for alleged military purposes." Retrieved 25 September 2006 from <http://www.btselem.org>. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2005-2008) Weekly Humanitarian Briefings #s 86-240.

^x Demolition witnessed by ICAHD staff on 19 January 2009.

^{xi} Figures for 2009-2014 compiled by Aida, OCHA, ICAHD and other monitoring organizations.

^{xii} Total for houses demolished in Gaza during Operation Cast Lead, provided by UN OCHA <<http://www.ochaopt.org/annual/c2/8.html>>. OCHA adds that an additional 2870 homes were severely damaged. All demolitions occurring during Cast Lead are listed in 2009, despite several hundred occurring just before the new year.

^{xiii} Preliminary total for houses demolished in Gaza during Operation Protective Edge, provided by UN OCHA <http://www.ochaopt.org/documents/humanitarian_Snapshot_31_august_2014_oPt_V4.pdf>. Before Operation Protective Edge, 71,000 housing units were needed in Gaza to bring housing to an adequate level (OCHA: <<http://www.ochaopt.org/annual/c2/8.html>>).
